Untitled

FACTS

Document type:
Brochure

Archive:
Mappe 104 nr. 3

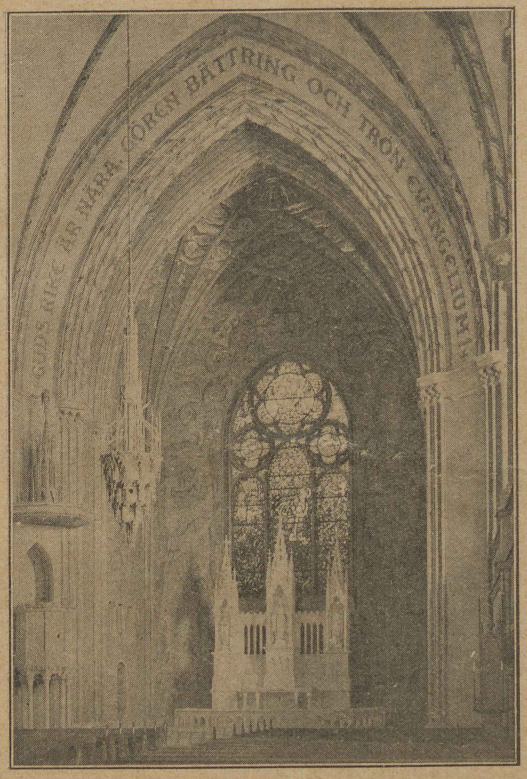

OSCARS KYRKA

FÖRSTA SÖNDAGEN I ADVENT 1922.

Sv. Tryckeri-A.-B., Sthlm 1922.

Beskrivning på ändringsarbetena för belysning och utsmyckning.

DET var egentligen och huvudsakligen för att skaffa sitt högvälvda, gotiskt spända kyrkorum en lugnare, inera andaktsfull stämning vid dager och i skymning som Oscars församling på kyrkostämman den 30 maj 1919 anslog den stora summan av 400,000 kronor, vari ingick 65,000 kronor för uthyggande av orgelverket. Till denna summa hava enskilda givare lagt cirka 93,500 kronor.

Högstämt form, ljus och färg äro faktorer som i förening kunna bilda ett även i sitt bidande efter Ordet andaktsfullt kyrkorum, och det har varit de av församlingen betroddas strävan att åt det Hermanssonska vida, lätta rummet giva den i färger brutna, rytmiskt fördelade dager, den mjuka kvällsbelysning och den lugna enande färg som framhålla templets helgd utan att skymma den rena evangeliska enkelhet, som fanns i ruminets stomme.

Det var på *Emanuel Vigelands* glasmålningskonst som den stora ljus- och färgförändringen byggdes. Och redan när detta skrives, kan man se, att en framstående dansk konstnärs uttryck om kyrkans glasmålningar och om församlingens offervillighet: »en nordisk Begivenhed» icke är överdrivet. Kraft och färgglöd i förening med en mans andaktsfulla behärskning göra dessa fönster till ett aldrig förklingande, genom dagens växlande ljusspel aldrig tröttande symfoniskt konstverk.

Stilla och hänsynsfullt har kyrkans dekorationsmålare konstnären *Filip Månsson* byggt sitt färgval huvudsakligen på det genom glasmålningarna givna, brunna ljuset. Endast i ett få-

tal valvrosor och någon färgrörelse under bågarna brytes skeppets milda grå stenfärg, som fått ersätta den förra ockragula mönsterströdda ytan. Till och med ekarbetet har genom lasyrer hållits tillbaka mot enheten. Korets djupa guldbruna färg med dess intryck av guldmosaik omramar korfönstret och förhöjer dess glans, på samma gång som den bildar ett ljusdunkel kring det rena, vackert uppväxande vita marmoraltaret. Triumfbågen bildar en fast helgjuten omramning däromkring. Högtidligt framträda korets huvudmotiv: i mitten paradisfåglarna, det eviga livets symboler, på sidorna: det himmelska Jerusalem och Betlehem. Under triumfbågen: livsrankan, spirande ur vattnet. I dessa arbeten har Månsson biträtts av ett flertal unga målare, bland vilka artisten *Dahlström* intagit den ledande ställningen.

De illuminerade fönsterna hava dragit med sig dels en förändring av *läktarbarriären*, som genombrutits, då den gamla, täta stängde för mycket ut dagern och glansen från sidofönsterna, dels anordnandet av *luckor* för sidoskeppens fönster under läktarna för att undvika störande ljus.

Att i en kyrka med värdefulla glasmålningar i kvällsbelysning kunna åstadkomma en konstnärlig motsvarighet till dessa kan icke fordras. Den klara dagerglansen är släckt. Kalkmålningarna, som måste vara diskret hållna, kunna icke i förening med kronorna helt fylla bristen på färg. Här har arkitekten endast sökt att kvarhålla det milda brutna ljusets princip i motsats till de bländande lampknippen, som förr voro placerade på alla upptänkliga ställen, samt att framhålla valvens vidd och höjd. *Kronor, vägg- och valvarmatur* äro utförda av ek, snidad i arabesker och grenmotiv och inneslutande reflektornischer av nysilver, vilka fördela de starka lampornas hårda glans till ett skimrande ljus.

Denna elektriska belysning fördärvar i ingen mån fönsternas effekt i skymning eller på dunkla dagar. Man har strävat att samarbeta med densamma, en sak av stor vikt här i Norden, där mörka höst- och vinterdagar ofta tvinga till ett tidigt lampljus.

Koret, som förr var belyst elektriskt, här undfått *de levande*

lågorna. Två höga kandelabrar av målat och förgyllt trä höja sitt sken ända upp till valvets guld, och på altarbordet stå nu sex resliga silverstakar med höga vaxljus — gåva till kyrkan av ett guldbröllopspar. Mellan dem är ett kors av delvis förgyllt silver och blodröda stenar i vita silverrosor, ett motiv byggt på de fem såren, en centralpunkt i altarets ljusreflexer. Detta kors, som är en gåva till minne av fru Hanna Berg från hennes man, är ett konstverk av ciselör *Augnan* efter arkitektens teckning, i sin form en tangering av naturalismens yttersta gräns, men ett verkligt silverarbete. Altarstakarna äro utförda av ciselören *Tande* på hovjuvelerare Andersons atelier; ett gediget och fint ciseleringsarbete.

Högt upp under valvet sitter en silverampel i form av fyra böjda aloéblad med smala blomspiror från spetsarna, ett samiskyldigt »credo quia absurdum».

Kyrkans bänkar äro oförändrade så när som på färgen, som nere i kyrkan genom lasyr gjorts fästare och mörkare, på läktarna ljusare och mer dämpad. Även hava de nuvarande långa bänkpartierna i sidoskeppen kluvits genom anläggande av tvärgångar.

Allt blankpolerat har borttagits från kyrkans stenstomme, till och med tegelbågarna ha behuggits på ytan.

Av kyrkans utgångar ha två stora pardörrar till vapenhuset igensatts, enär endast en pardörr därifrån leder ut i det fria.

Med ett undantag har kyrkans yttre lämnats orubbat: det västligaste fönstret på norra långsidan är igensatt med stenskivor i glasens ställe och bilda nu en blindering icke utan god verkan. Orsaken till igensättandet var behovet att giva orgelkoret ett bättre djup och orgelfasaden en vackrare belysning.

Av *kyrkomöbler* äro följande nya:

Predikstolen som förut med sin trappa undanskymde altaret för de i norra tvärskeppet sittande, har ersatts av en ny av marmor på smäckra kolonner, mer fastvuxen vid väggen, egentligen ej längre en möbel, utan en del av triumfbågen, ur vilken ingången till predikstolen är urholkad, omgiven av en smal marmorkant. Korgen är något förhöjd. Ljudtaket

är detsamma som förut, men även det något lättat i höjden, det hela mer fast samarbetat med väggen. Hela kompositionen vilar på proportionernas klarhet och uppbyggnadens strävan uppåt, egenskaper som även ingå i kronornas och en del enklare möblerings byggnad såsom nya nummertavlor, gallerverk på orgelläktaren för omfattande av kören på dess för akustiken höjda plattformer, m. m. Figurskulptör: *Tore Strindberg*.

Mitt emot predikstolen står dopfunten, nu något fastare placerad. För att bilda en motsvarighet till predikstolen har den överbyggts med en baldakin, ett tak av handtryckt råsiden med uddad kant i guld, vilande på två stavar, krönta av emblem. Bakgrunden är ett vackert vävnads- och brodyrarbete, framställande ett vattenflöde.

Detta känsliga textilarbete samt predikstolens fonddraperi äro arbeten från *Licium*, även kyrkans två nya skrudar, altarduken och det i guld och färger broderade brunet — allt gåvor av en församlingsbo — samt de likaledes skänkta offerhåvarna. Brunet och en av skrudarna äro komponerade av artisten *Brandtberg*. Till såväl den inre ombyggnaden, belysningschemat och färgskalan har arkitekten *L. I. Wahlman* i samråd med Vigeland och Månsson uppgjort planen efter vilken församlingen beslutat. Möblering och armatur och delvis textilier äro komponerade av honom och på ett mycket känsligt sätt utarbetade av arkitekten *Olof Hult*.

I sitt nära treåriga arbete med kyrkans fönster har Vigeland biträtts av sin dotter *Maria* och sin son *Per*, båda elever vid hans akademi för glasmålning.

Kyrkans orgel har orgelbyggarfirman *Akerman & Lunds Nya Orgelfabriksaktiebolag* utökat från 32 stämmor till 77 i huvudorgeln. Härtill kommer ett ekoverk med 8 stämmor, uppbyggt i en stor träkanal, vilande på kyrkans takstolar över skeppets valv och utmynnande i korets valv. Ekoverket spelas från huvudorgelns spelbord genom elektrisk förbindelse.

Kyrkans gångar ha belagts med mattor i s. k. bryssel-väv-nad. En del smärre förändringar i kyrkans uppvärmning ha gjorts.

Utom det egentliga kyrkorummet ha ommålning och smärre förändringar vidtagits med:

sakristian som fått ny skåpinredning och ommålats,

vapenhuset, vars båda sidopartier anordnats till kapprum vid bröllop,

nära koret belägna entréer, varav båda ommålats och den ena i trappan försetts med dörr till predikstolen.

Alla entréer ha försetts med ny armatur.

Begravningskapellet, som reparerats, har erhållit ett rosettfönster av Vigelands hand, ett kors av ebenträ och silver — även detta en gåva — komponerat av Wahlman och utfört på hovjuvelerare Andersons atelier. Hit har även flyttats de förut i kyrkans kor befintliga kandelabrarna, som ombyggts från elektriskt ljus till stearinljus. Ommålning och dekorering av Filip Månsson.

Hela detta arbete har utförts, utan att kyrkan varit stängd längre än från den 15 maj till den 3 dec. 1922. Detta har möjliggjorts genom det stora intresse och det tillmötesgående, som visats av dem som varit kyrkans leverantörer. Längre ned lämnas en fullständig förteckning på dem.

De Vigelandska fönsterglasmålningarna.

Motiv och inskriptioner.

Korfönstret.

Från sin centrala plats i kyrkorummet är detta fönster främst av alla i serien ägnat att tilldraga sig den kyrkobesökande församlingens uppmärksamhet. Här framställes den förlorade, men återkomne sonens möte med fadren och »glädjen hos Guds änglar över en enda syndare, som gör bättring». (Luk. 15 kap.).

De åtta större sidofönsterna.

Medan sålunda målningen i kyrkans huvudfönster tolkar Gudsrikets frälsningsförkunnelse: »Guds rike är nära, gören bättring och tron evangelium» (Mark. 1: 15), får i de åtta större sidofönsterna profetian om detta Guds rike tala till församlingen i ord och bild. Genom fönsterna mot norr framlysa i rosettmotiven ämnen från profetian i Gamla Testamentet, under det att målningarna i fönsterna mot söder framställa ämnen från den nytestamentliga profetian om Gudsrikets fulländning och slutliga seger över all ondskans makt.

De bland textfälten insatta smärre figurmotiven hänföra sig till rosettmotivet och texten i respektive fönster.

Textorden.

Norra sidan från orgelläktaren mot koret.

1.

Rosettmotiv: Ormen krossas.

Kvinnans säd skall söndertrampa ormens huvud.
Just därför uppenbarades Guds Son, att han skulle göra om intet djävulens gärningar.
Han drog ut såsom segrare och för att segra.

Figurmotivet i fönstrets nedre del framställer ovännen, som sår ogräs i åkern för att fördärva den goda säden.

2.

Rosettmotiv: Abrahams olydnad.

Genom tron frambar Abraham Isak såsom offer; ja, sin ende son frambar han.
Lik ett lamm som föres bort att slaktas, öppnade han icke sin mun.
Se, Guds lamm!

Figurmotiven: Veden till bränoffret läggas på Isak. Längst ned synes ett lamm på offerbänken.

3.

Rosettmotiv: Kopparormen i öknen.

Såsom Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen bliva upphöjd.
När någon såg upp på kopparormen, blev han vid liv.
Vill du bliva frisk?

Figurmotiven framställa barnet, som drager de gamla lidandestyngda till Kristus på korset.

4.

Rosettmotiv: Skottet från Isais avhuggna stam.

Ett skott skall skjuta upp ur Isais avhuggna stam, och en telning från dess rötter skall bära frukt.
Den som vinner seger, åt honom skall jag giva att äta av livets träd, som står i Guds paradis.

Figurmotiv: Överst pelikanen, livnärande sina ungar med sitt eget blod. I högra hörnet längst ned, den friska telningen inympas i den gamla sjuka stammen.

Södra sidan från koret mot orgelläktaren.

1.

Kristi tillkommelse. Draken kastas i den brinnande sjön.

Se, han kommer med skyarna. Och djävulen bliver kastad i den brinnande sjön.

2.

De döda uppväckas.

Den stund kommer, då alla som äro i gravarna skola höra Guds Sons röst.
Gud har genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda fött oss på nytt till ett levande hopp.
Den ene skall bliva upptagen, den andre skall lämnas kvar.

3.

"Havet gav igen de döda, som voro däri."

Och havet gav igen de döda, som voro däri, och döden och dödsriket gåvo igen de döda, som voro i dem; och dessa blevo dömda, var och en efter sina gärningar.

4.

Det nya Jerusalem.

Jag såg den heliga staden, ett nytt Jerusalem, komma ned från himmelen, från Gud.
Och jag hörde en stark röst från tronen säga: Se, nu står Guds tabernakel bland människorna!
Och han, som satt på tronen sade: Se, jag gör allting nytt.

De små fönsterna under sidoskeppens läktare.

Ämnesvalet för dessa tolv fönster framställer en bildserie, där varje målning utgör en i sig avslutad förkunnelse.

Motiven till fönsterna emot norr äro hämtade ur Gamla Testamentet, motiven till fönsterna mot söder ur Nya Testamentet.

Fönsterna mot norr.

1.

Mörker var över djupet och Guds ande svävade över vattnet. Gud sade: »varde ljus»; och det vart ljus.

2.

Människans skapelse. Syndafallet.

3.

Kain och Abel. Utdrivandet ur paradiset.

4.

Moses med lagens tavlor. Syndafloden.

5.

Jakobs kamp. Noaks offer.

6.

»Tänk på din skapare i din ungdom.» Elias himmelsfärd.

Fönsterna mot söder.

1.

Jesu födelse. Jesu dop.

2.

Frestelsen i öknen.

3.

Jesus utdriver växlarena ur templet. Den barmhärtige samariten.

4.

»En såningsman gick ut för att så.» Jesus predikar i båten.

5.

Rikedomens bedrägliga lockelse. Törnet förkväver den goda säden.

6.

Vingårdsmannen ansar och göder det ofruktbara fikonträdet. »Låt det stå kvar också detta år.»

Till kommitterade för restaureringsarbetet utsåg kyrkostämman den 30 maj 1919 *kyrkoherden dr Valdus Bengtson*, ordförande, *kyrkovärden stadskamreraren P. Malm*, v. ordförande, *kyrkovärden disponenten A. F. C. E. Lævander*, *kyrkorådsledamoten byggmästaren N. Nilsson* samt *ingeniören K. Bladin*.

Professor L. I. Wahlman har varit byggnadschef och *ingeniör P. Th. Johannisson* arbetsledare och kontrollant.

Restaureringsarbetet har utförts av följande leverantörer och entreprenörer:

Professor Emanuel Vigeland, leverantör av fönsterglasmålningarna.

Dekorationsmålaren Filip Månsson, entreprenör för målningsarbetena.

Liciums Textilateljé, leverantör av alla textilier.

Byggmästaren Rickard Bengtsson, entreprenör för byggnadsarbetena.

Gilljam och Palm, entreprenör för predikstolen jämte övriga stenarbeten.

Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget, entreprenör för elektriska belysningar.

Aktiebolaget P. A. Sjögren, entreprenör för rörledningar.

Järnks Elektriska Aktiebolag, entreprenör för hörtelefoner.

Åkerman & Lunds Nya Orgelfabriks Aktiebolag, entreprenör för orgelarbetena jämte ändring av orgelfasad och nytt galler på orgelläktaren.

J. A. Lagerqvists mekaniska snickerifabrik, leverantör av läktarnas vägglyktor, stora nummertavlorna, fönsterluckor, predikstolstak och dörr, läktarbarriär m. m.

A.-B. Nordiska Kompaniet, leverantör av kronorna jämte all övrig armatur med undantag av vägglyktorna på läktarna; stolar, små nummertavlor, sifferskrin och baldakinstänger.

Bröderna Nyström, leverantör av håvarnes metallarbeten samt siffror.

Konstsmeden K. Karlsson, leverantör av handtag och trycken.

A.-B. Fritiof Jonsson, entreprenör för insättning av glasmålningarna.

Stuckatören A. Conte, entreprenör för underberedning av kormålningarna.

Stockholm den 3 december 1922.

KOMMITTÉN FÖR OSCARSKYRKANS RESTAURERING.

SKOVGAARD-MUSEET
Mappe 104 Nr. 3